

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0530072 Hofsnäs

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000 -områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitat-direktiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livs-miljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitat-direktivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har till kommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Lena Smith

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0530072 Hofsnäs

Kommun: Tranemo

Områdets totala areal: 199,6 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2016-12-14

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägarförhållanden:

Borås kommun och en privat markägare.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1996-06-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

4030 - Torra hedar

6410 - Fuktängar

9020 - Nordlig ädellövskog

9070 - Trädklädd betesmark

9080 - Lövsumpskog

9190 - Näringsfattig ekskog

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: I Natura 2000-området Hofsnäs är de prioriterade bevarandevärdena bevarandet av de trädklädda betesmarkerna, den näringsfattiga ekskogen och den rödlistade skalbaggen läderbagge (*Osmoderma eremita*) som återfunnits i några av de gamla ekarna inom naturaområdet.

Motivering: Natura 2000-området består av ett kulturlandskap med artrik flora och fauna knuten till äldre lövskog och ett rikligt inslag av död ved. Miljön är präglad av närheten till det gamla slottet Torpa Stenhus i Torpa och herrgården Hofsnäs på halvön Torpanäset. I området finns parkliknande miljöer, trädklädda betesmarker och lövskogar med ett stort antal mycket gamla, grova och skyddsvärda träd, mest ek, samt även långsträckta strandmiljöer och åkermarker. Den särpräglade miljön har lång kontinuitet och sträcker sig tillbaka till medeltiden då Hofsnäs herrgård och Torpa stenhus uppfördes. Läderbaggen har goda spridningsmöjligheter inom området tack vare den rika förekomsten av gamla ekar.

Prioriterade åtgärder: Återplantering med lövträd på Torpanäsets norra del där avverkningar av granskogsplanteringar gjorts under senare år. På sikt avverka de mindre områden som återstår av granskogsplanteringarna på norra Torpanäset. Fortsatt skötsel kring de gamla ekarna med syfte är att uppnå gynnsam bevarandestatus för den prioriterade EU-arten läderbagge.

Beskrivning av området

Hofsnäs Natura 2000-område ligger på ett näs som avgränsar sjöarna yttre Åsunden och Torpasjön. Inom området ligger den gamla herrgården Hofsnäs och på andra sidan sundet, Torpa stenhus, som är en av landets få bevarade medeltida slottsanläggningar. Området omfattar förutom Torpanäset även landområdet norr och söder om Torpa stenhus, läns sundet. Herrgården Hofsnäs ägs av Borås kommun och används för det rörliga friluftslivet. Gångvägar, tältplatser och rastplatser har anlagts och mangårdsbyggnaden utnyttjas bland annat till servering. Tillgängligheten längs stigar har förbättrats, informationstavlor finns samt även foldrar.

Inom området finns ca 250 gamla träd och många rödlistade lavar, svampar och vedinsekter främst sådana som är knutna till de äldre ekarna. Här finns läderbagge som är en prioriterad Natura 2000-art vilken även är rödlistad (nära hotad, NT). Söder om Torpa stenhus finns på ekjättarna guldspiklav, skuggorangelav, rosa skärelav, sotlav och oxtungsvamp. Oxtungsvamp finns också på jätteekarna norr om Torpa stenhus. För förekomst av andra Natura 2000-arter i området, se längre ner i beskrivningen!

Större delen av näset domineras av gammal ekskog. Åkerstycken ligger strödda mellan ekdungar och lövträdsridåer. Ekskogen är hedartad, ibland betad och ibland nästan parkliknande genom att buskskiktet hålls borta genom röjning. Skogen är uppblandad med björk, gran, hassel och flera slag av ädla lövträd. En del granplanteringar finns på Torpanäsets mitt, vissa av dem är under senare år avverkade dock är inte områdena ännu helt återplanterade. Målsättningen är att även dessa ska domineras av lövträd i framtiden. Den yttre delen av Torpanäset bildades av isälvsmaterial, tillhörigt den s.k. Ulricehamnsåsen. Här är floran rikare än kring Hofsnäs och lundartade partier dominerade av lind och ek uppträder.

Natura 2000-området är uppdelat på två fastigheter där den södra delen Håcksnäs 3:1 ägs och sköts av Borås stad och den norra och västra, Torpa 3:1, av privat markägare. Inom Borås stads fastighet sköts åkermarken som åker och betesmarkerna med bete. Kring campingplatsen och badet slåträs marken. I Torpanäsets nordvästra del (naturreservatets skötselområde 12) blåste granskog ner 2005 och här har tre hägn planterats med ek, varav ett hägn tagit sig bra och två mindre bra. Lite sydväst härom har ädellöv- och triviallövträd röjts fram (naturreservatets skötselområde 9, södra delen). Västkuststiftelsen har avverkat ca 2/3 av granbeståndet och planterat löv i ett hägn (naturreservatets skötselområde 14). Föryngringen av de planterade lövträden har varit dålig. Borås stad har för avsikt att förlänga allén söder om gården Hofsnäs samt även att plantera igen luckor i den befintliga allén norr om herrgården, trädslaget ska vara lönn (*Acer platanoides*). Inom Torpa 3:1 sköts marken av fastighetsägaren genom ett naturvårdsavtal/skötselavtal mellan markägaren och Länsstyrelsen. Syftet är att bevara, vårda och restaurera värdefulla ädellövskogar och ekhagsmiljöer så att hotade arter, särskilt lavar och

vedlevande insekter kan överleva i livskraftiga bestånd. För dessa arter ska gamla ihåliga ekar, ädellövskog med inslag av gamla, grova träd, torrakor och lågor bevaras. Det ska också sörjas för att nya hålträd utvecklas samt att hålla undan igenväxning i ängs- och hagmarker så att de är solöppna. Inom båda fastigheterna finns marker med särskilda värden (numera särskild skötsel) som hittills haft miljöstöd enligt landsbygdsprogrammet.

Natura 2000-området ligger inom riksintresse för naturvård och för friluftsliv. Stora delar av området ingår också i riksintresse för kulturmiljö. Ett fågelskyddsområde finns vid Sorgadalen på Torpanäset. Södra delen av Torpanäset och området kring Torpa ingår i ett regionalt värdefullt odlingslandskap, Hovsnäs-Torpa. I den nordvästra delen av Torpanäset, längs stranden, finns ett långsmalt område som är utpekad som nyckelbiotop och utgörs av en lövängsrest med hamlade träd. Inom Natura 2000-området finns också ett flertal fornlämningar av typen stensättningar, högar, röjningsröseområden, fossila åkrar och hållristning. Den enligt rödlistan starkt hotade ÅGP-arten svart guldbagge (*Gnorimus variabilis*) har noterat förekomst inom området. Ett flertal rödlistade svampar och lavar förekommer även, bland annat; rutsinn (NT), oxtungsvamp (NT), korallticka (NT), dystersopp (NT), almlav (VU), grymig filtlav (NT), gulvit blekspik (VU) och lunglav (VU). Baksippa (VU) förekommer norr om Torpa stenhus.

Övriga Natura- 2000 arter som finns i området är:

(fåglar) törnskata, fiskgjuse, mindre hackspett, fisktärna, spillkråka och storlom
(fladdermöss) dvärgpipistrell, sydpipistrell, brunlångöra, gråskimlig-, mustasch-, nord- och vattenfladdermus samt större brunfladdermus
(insekter) skalbaggen *Prionychus ater*, smalknäppare (*Procræus tibialis*) och rödpalpad rödrock (*Ampedus hjorti*).

De flesta av dessa arter är också rödlistade.

Miljöstöd: Markerna norr (ej halvön Dragsudd) och söder om Torpa stenhus har miljöstöd för särskild skötsel enligt landsbygdsprogrammet, åtagandeplan finns för åren 2016-2020. I de olika jordbruksblocken finns trädklädd betesmark (9070), fuktäng (6410) samt områden som utgör utvecklingsmark mot trädklädd betesmark, ekhage (9071). Se även under respektive naturtyp.

Utvecklingsmark: Marker som med tiden och med riktad skötsel kan utvecklas mot fullgoda Natura 2000-naturtyper finns i områdets norra del både söder och norr om Torpa stenhus samt även på Torpanäsets mellersta delar och i de södra delarna. Flera av områdena är idag skogsbevuxna men skulle kunna utvecklas till trädklädda betesmarker, (9070, ca 13 ha) och några mindre områden till löväng (6530, ca 0,9 ha) eller silikatgräsmarker (6270, ca 0,9 ha). Även utvecklingsmark mot skogsnaturtyperna lövsumpskog (9080, ca 6 ha) och västlig taiga (9010, ca 9,5 ha) finns. Sammanlagd areal utvecklingsmark är ca 30 hektar.

Bevarandemål

Det värdefulla kulturlandskapet med ädellövskogar och hagmarksmiljöer ska bevaras. Ekhagsmiljöerna och ädellövskogarna ska vårdas och restaureras för att skapa gynnsamma förhållanden för Natura 2000-arten läderbagge, typiska arter, rödlistade arter och andra vedlevande skalbaggar, att överleva i livskraftiga bestånd.

Vad kan påverka negativt

Exploatering av olika slag såsom anläggande av parkeringsplatser, vägar och cykelbanor, uppförande av nya byggnader, förändrad markanvändning, större anläggningar för friluftslivet, förändringar i strandmiljöernas vegetation, avverkning av gamla träd, bortforslande av död ved, igenväxning och andra förlopp som kan skada jätteträden.

Se även art- och naturtypsbeskrivningarna.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken). Om en verksamhet/åtgärd påverkar ett Natura 2000-område så kan denna vara tillståndspliktig även om den utförs utanför Natura 2000-området.

Skydd:

- Av Natura 2000-området är 78 % skyddat som naturreservat. För den övriga delen vilket utgör markerna väster om näset, kring Torpa, finns ett upprättat naturvårdsavtal mellan markägaren och Länsstyrelsen. Skötseln av området sker utifrån naturvårdsavtalet.
- Hela Natura 2000-området utom den inre delen av Torpanäset, omfattas av strandskyddsbestämmelser, strandskyddet sträcker sig 300 meter från strandlinjen och upp på land samt ut i vattenområdet.
- En liten udde inom naturreservatet är avsatt som fågelskyddsområde.
- Ett antal kärlväxter (vårlök, dvärgvårlök, blåsippa, gulsippa, vårärt, gullviva, liljekonvalj och nattviol) omfattas av ett äldre fridlysningsbeslut från 1967 inom fastigheten Torpa 3:1.

Skötsel:

- De skyddsvärda träden ska skötas enligt trädvårdsplanen för Hofsnäs. I trädvårdsplanen finns en individuell skötselbeskrivning och plan för 75 stycken av de gamla och skyddsvärda träden i området. Skötselplanen för naturreservatet Torpanäset anger även att ett urval av jätteträd görs och försiktigt röjs fram, detta är särskilt viktigt för att säkra återväxten av efterträdare till de gamla träden. Död ved ska lämnas kvar efter eventuella röjningsarbeten. Områdena som ingår i naturtypen "trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ" ska betas. Även ädellövskogen kan betas eller slås för att hållas gles. Dessa åtgärder är också i linje med läderbaggens skötselbehov. Avstånden mellan jätteträden bör inte överstiga 190 meter för att läderbaggen ska kunna sprida sig.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet i markerna som tillhör Håcksnäs 3:1 bedömdes som gott vid fältbesök 2016. Bevarandetillståndet inom Torpa 3:1 förmodas också vara tillfredställande då miljöstöd för särskild skötsel beviljats av Länsstyrelsens landsbygdsenhet under en följd av år.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

4030 - Torra hedar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Den mellersta delen av Dunkehallar på södra delen av Torpanäset utgörs av 4030 enligt ängs- och betesmarksinventeringen 2004. Vid gräsmarksuppföljningen 2006 noterades rikligt med typiska arter i området. Även förekomsten av kvävegynnade igenväxningsarter (örter) var hög. Ytan har inte inventerats i fält under senare tid. Marken hävdas genom årligt bete. Ytan med 4030 ingår i en lite större betesmark som är mer eller mindre trädbevuxen och där det också finns några mycket grova och gamla ekar. Denna del utgör utvecklingsmark mot trädklädd betesmark (9070). Hela området (betesmarken Dunkehallar) har hitills haft stöd ut landsbygdsprogrammet för särskilda värden (nu särskild skötsel) då det finns höga värden knutna till floran samt träd- och buskskiktet.

Generell beskrivning av naturtypen: Torra till friska, hävdpräglade hedar på silikatrika podsoljor (ej sandfält) nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång beteskontinuitet, ofta i kombination med återkommande bränningar, men kan vara stadd i igenväxning. Kronträckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär är 0 - 30%. Hävdgynnade arter finns. Typiska arter för naturtypen är blåsuga, kattfot, slättegubbe, hirsstarr, vårstarr, pillerstarr, knägräs, ljungögontröst, vanlig ögontröst, stenmåra, stagg, ängsvädd m fl. Karaktärsarter är ljung, blåbär, lingon, gråfibbla m fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för fragmentering och för minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av Torra hedar (4030) ska vara minst 1 hektar.

Regelbunden hävd genom bete ska påverka området. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi. Kronträckningen av träd och buskar ska vara liten. Igenväxningsvegetation, varken vedartad eller örtartad, ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Näringsstatusen ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur eller sambete med vall, ska förekomma. Det ska finnas födoresurser såsom pollen- och nektarresurser för fjärilar, bin och andra insekter. Värdefulla buskar t.ex. bärande, blommande och snårbildande buskar ska förekomma. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Artsammansättningen i fält- och bottenskiktet ska vara naturlig/karaktäristisk för naturtypen. Typiska arter ska ha tämligen allmän förekomst. De typiska och karaktäristiska arterna ska förny sig och inte minska.

Negativ påverkan

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Överbete. Alltför intensivt betetryck påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande

insektsfaunan och ska därför bara användas vid behov..

- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverk-samhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

- Fortsatt skötsel och bete av markerna.
- Inventering av områdets bevarandestatus behöver göras.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms vara icke gynnsamt.

Ytan har dock inte bedömts i fält på senare tid och eventuellt är bevarandetillståndet gynnsamt.

6410 - Fuktängar

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,7 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Nordöst om Torpa stenhus finns en fuktäng nära sjöstranden. Ängen ingår i ett större, långsmalt område från fuktängen och norrut mot bron över till Torpanäset. Vegetationstypen utgörs av gräs-lågstarrfuktäng. Hävdgynnade kärlväxter såsom ängsvädd visar på långvarig hävd. För skötseln av fuktängen och den trädklädda betesmarken har markägaren miljöstöd för särskild skötsel enligt landsbygdsprogrammet. Åtagandeplanen för fuktängen gäller mellan åren 2016-2020. (I den norra delen övergår fuktängen i trädklädd betesmark).

Generell beskrivning av naturtypen: Hävdpräglade fuktängar med blåtåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0 - 30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen" (6411). b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika med blåtåtel, tåg- och starrarter (6410). Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Typiska arter:

6410: Jungfru Marie nycklar, gökblomster, stagg, granspira m fl.

6411: Hårstarr, ängsstarr, stor ögontröst, vildlin, tätört m fl.

Gemensamma: Ormrot, darrgräs, slätterblomma, gulärla, storspov, rödbena, toftsvipa.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändrad hydrologi som tex förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Fuktäng (6410) ska vara minst 2,7 hektar.

Regelbunden hävd genom bete (ej vintertid), eller slätter och efterbete, ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Hydrologin ska vara naturlig och markfuktigheten tillräcklig. Det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår eller andra avvattnande anläggningar som medför negativ påverkan. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur och sambete med vall, ska förekomma. Krontäckningen av träd och buskar ska vara liten. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Enstaka värdefulla bärande och blommande träd och/eller buskar ska finnas. Artsammansättningen i fält- och bottenkiktet ska vara naturlig/karaktäristisk för naturtypen. Typiska kärlväxter ska förekomma tämligen allmänt. De typiska och karaktäristiska arterna ska föryngra sig och inte minska.

Negativ påverkan

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Den fuktiga marken gör att grässvålen är extra känslig för tramp från tunga djur.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande

insektsfaunan och ska därför endast användas vid behov.

- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

- Området sköts enligt naturvårdsavtal.
- Fortsatt röjning av ingenväxningsvegetation vid behov samt bete.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Bevarandetillstånd

Området bedöms ha gynnsamt bevarandetillstånd. Vid besök av Länsstyrelsens landsbygdsenhet har området ansetts ha de naturvärden som krävs för att erhålla miljöstöd för särskild skötsel.

9020 - Nordlig ädellövskog

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 4,2 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Nordlig ädellövskog förekommer i ett långsmalt bälte på Torpanäsets norra del, på udden som vetter mot söder och väster.

Generell beskrivning av naturtypen: Naturtypen förekommer på mark som är torr-fuktig och relativt näringsrik. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och ädellövträd utgör normalt minst 50% av grundytan, men lövdominerad naturskog med ned till 30% ädellöv kan föras till naturtypen. Viktiga komponenter i trädskiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Typiska arter är bl.a. skogsbingel, lunglav, fällmossa, trubbfjädermossa, almlav, gulvit blekspik, lunglav m.fl.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Nordlig ädellövskog (9020) ska vara minst 4,2 hektar.

Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. Småskaliga naturliga processer, t.ex. åldrande, avdöende, omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. svamp- och insektsangrepp, stormfällning eller brand ska påverka skogens dynamik och struktur. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Ädellövträd ska prägla naturtypen. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare till ek och lind samt andra arter av ädellövträd.

Markens näringsstatus och hydrologi ska vara naturlig. Marken ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Skogen ska ha ingen eller endast lite negativ mänsklig påverkan. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Följande strukturer och substrat ska förekomma: gamla träd och död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar. Gran ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. För naturtypen främmande och/eller invasiva trädarter ska inte finnas i området. Förekomsten av typiska arter av kärlväxter, lavar och mossor ska vara allmän-riklig och inte minska.

Negativ påverkan

- Avverkning, röjning, gallring, borttagande av döda grenar och andra växtdelar av träd utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller förs bort.
- Produktionshöjande åtgärder, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Inväxande gran kan vara ett hot mot naturvärden.
- Exploatering av området, markskador och dikning.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Älg och annat vilt kan motverka återväxt av lövträd.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller riskerar att bli ett problem om de införs.

Bevarandeåtgärder

- Succesiva framgällningar samt underhåll av jätteträd. Borttagande av eventuell invandrande gran.
- I övrigt lämnas skogen till fri utveckling.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Bevarandetillstånd

Den nordliga ädellövskogen har icke gynnsamt bevarandetillstånd.

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 26,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 48,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen finns representerad på den södra delen Torpanäset i form av blandlövhagar av ek-lindtyp och på mellersta och nordöstra Torpanäset i form utav ekhagar. På fastlandet finns naturtypen i form av ekhagar och betade strandskogar längs stranden vid Torpa Stenhus i söder, upp till Kalvhagaviken och från Torpasundet upp till den sydligaste delen av Dragsudd. Sammanlagt finns det 12 delområden med trädklädd betesmark inom Natura 2000-området.

Torpanäset, från norr till söder:

Området vid Torpasundet består av lövdominerad skog. Rikligt med jätteträd av ek och lind, varav flera är döende – döda, finns. Markfloran är rik med arter som vårärt, desmeknopp, blåsippa och gulsippa. De äldre jätteträden har en mycket rik uppsättning hotade arter knutna till sig. På lind växer lindskål (*Holwaya mucida*). På ekar påträffas rutsinn (*Xylobolus frustulatus*), saffransticka (*Hapalopilus croceus*), tungticka (*Piptoporus quercinus*), oxtungesvamp (*Fistulina hepatica*), almlav (*Gyalecta ulmi*) och gulbent kamklobagge (*Pseudocistela ceramboides*). Röjningsarbeten har utförts av Västkuststiftelsen längs Torpanäsets nordvästra strand vid Torpasundet och i den mer centrala delen av Torpanäsets norra del (naturreservatets skötselområden 15 och 17). Längs Torpasundet har ett urval av träd som ska bli jätteträd gjorts och dessa har försiktigt gallrats fram. Även slyröjning längs vägen har utförts. Målsättningen är att området ska bli en ek- och linddominerad gles lövskog med rikligt inslag av jätteträd.

Området på den mellersta och nordöstra delen av Torpanäset består av en gles lövskog som är ca 130 år. Trädslagssammansättningen varierar, men vanliga träd är ek, björk, rönn och asp. I området finns en mindre sänka med björkdominans och videbuskar. Här växer hönsbär. Epifytfloran är välutvecklad med mycket fällmossa (*Antitrichia curtipendula*), lunglav (*Lobaria pulmonaria*, även fertil), grynig filtlav (*Peltigera collina*) och vanlig fjädermossa (*Neckera complanata*). Här finns bitvis rikligt med torrakor, högstubbar och lågor av både ek, björk, rönn och asp. Vedinsektfaunan är rik. Under inventeringen 2006 påträffades bl.a. Natura- 2000 arten läderbagge (*Osmoderma eremita*) och den starkt hotade svart guldbagge (*Gnorimus variabilis*). Målsättningen är att området ska bli hagmark med ekjättar.

I den södra delen av Torpanäset finns öster om vägen ett område med trädklädd betesmark (9070). Denna hage är relativt homogen, något stenbunden och med viss ekdominans i trädskiktet. Ett flertal lite yngre ekar förekommer och också björk, apel och enbuskar. Inga jätteträd finns inom detta delområde. Omgivningarna till den trädklädda betesmarken på båda sidor om vägen och längre söderut består av marker bevuxna med både glesare och tätare skog vilka utgörs av utvecklingsmark mot 9070. På den västra sidan om vägen kallas betesmarken Dunkehallahagen eller Dunkehallar (på 1700-talskartan står här ”lambhagar”) och den avgränsas i öster mot åkern av en ca 1,5 meter bred stenmur. Fältskiktet är stundom utformat som en välbetad naturbetesmark och här växer exempelvis grönvit nattviol, jungfrulin, vårbrodd, ängsvädd, stor blåklocka, prästkrage och blåsuga, men det finns också mer högväxta partier där örnbräken eller nässlor dominerar. Intill muren står ett par mycket grova jätteekar. På dessa växer t ex knappnålslaven *Calicium adpersum*. Beteshagarna på södra Torpanäset består på flera ställen av stenig blandlövhage med björk, ek och tall.

Marker kring Torpa stenhus, från norr till söder:

I området från Torpasundet och norrut upp mot Dragsudd finns betade områden och skyddsvärda träd, bland annat finns norr om Torpa stenhus längs sjön en trädklädd betesmark med flera jätteekar, grova och medelgrova ekar samt ersättningsträd till dessa. I trädskiktet finns här även grova hagmarksbjörkar, grov asp, rönn, apel, lind, sälj och klibbal samt även

hålträd och död ved. I buskskiktet finns hassel (varav flera grova hässlen), enar, hagtorn och nypon. I fältskiktet finns arter som stagg, fårsvingel, grönvit nattviol, backnejlika, backsippa, baktimjan, blåsuga, bockrot, brudbröd (bitvis rikligt), gulmåra, gökärt, gråfibbla, hirsstarr, smultron, stagg, stor blåklocka, ängsvädd m.fl. På en ek-torraka intill sjön finns den hotade knappålslaven brun nållav. På ek i området växer oxtungsvamp och almlav och på lind, lindskål. Här har man även hittat Natura 2000-arten läderbagge och andra rödlistade vedskalbaggar. I området finns fornlämningar i form av gravfält, stensättningar och fossil åkermark. I närheten av Torpa stenhus finns två små ekdominerade beteshagar. Söder om Torpa stenhus finns också trädklädd betesmark med grova och medelgrova ekar samt ersättningsträd till dessa, grova hagmarksbjörkar, grov lind, asp och rönn, apel, hålträd och död ved. Buskskiktet består av hassel (flera hässlen är grova), enar och nypon. Hävdgynnad flora finns med arter som ängsvädd, stor blåklocka, hirsstarr, knägräs, prästkrage, gökärt, blåsuga, violer (skogs- eller ängsviol), liten blåklocka, gråfibbla och smultron. I området finns fossil åkermark och rösen. Miljöstöd för särskild skötsel enligt landsbygdsprogrammet finns för de trädklädda betesmarkerna strax norr och söder om Torpa stenhus (även en fuktäng ingår). Åtagandeplanen gäller mellan åren 2016-2020.

Utvecklingsmark:

Inom Natura 2000-området finns trädklädd mark som med rätt skötsel och hävd kan utvecklas till fullgod trädklädd betesmark (9070). Enligt åtagandeplan för miljöstöd (2016) ska viss röjning ske i utvecklingsmarkerna. Bland annat ska en del ung björk, gran och lövsly tas bort. Äldre träd, enar, hassel och bärandeträd (som t.ex. apel och rönn) ska sparas. Arealen utvecklingsmark med målnaturtypen 9070 är ca 13 hektar.

Generell beskrivning av naturtypen: Naturtypen förekommer på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik fastmark. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen inkluderar betade trädklädda hagmarker och betad skog. Naturtypen har lång hävdkontinuitet och lång trädkontinuitet och inslag av gamla träd. Bete förekommer normalt i naturtypen. Området ska hysa en från naturvårdssynpunkt värdefull artstock knuten till betespåverkan i fältskiktet och/eller till solbelysta hagmarksträd. Värden knutna till beteshävd finns. Artsammansättningen varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. I hagmarkerna dominerar lövträd, ofta ek och björk men även lind, ask och i vissa fall tall förekommer. I den betade skogen dominerar oftast barrträd och björk, i södra Sverige även ek/bok. Trädklädda betesmarker med grova solbelysta lövträd är särskilt värdefulla eftersom träden i regel är artrika för fler organismgrupper. Typiska arter är blåsuga, ormrot, lundstarr, stagg, klockpyrola, ekspik, sotlav, läderlappslav, skogsvisslare, slättergräsfjäril, brunfläckig pärlemorfjäril m.fl.

Naturtypen är känslig för: igenväxning, ökad beskuggning, näringstillförsel, bruten kontinuitet i trädskiktet. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Trädklädda betesmark (9070) ska vara minst 48,1 ha.

Årligt bete ska påverka naturtypens dynamik och struktur. Ädellövträd ska prägla betesmarken. Krontäckningen ska kunna variera mellan tätare och glesare beskogad mark. Solexponerade, varma miljöer och strukturer ska utgöra ett påtagligt inslag i området. Gamla ekar och yngre ekar som efterträdare till de gamla ekarna ska förekomma allmänt-rikligt, lind samt andra naturligt förekommande trädarter ska förekomma tämligen allmänt. Det ska finnas ett buskskikt framförallt med hassel men också med olika arter av bärande buskar och träd. Följande strukturer/substrat ska finnas: gamla träd (allmänt-rikligt förekommande); död ved i olika former inklusive levande träd med döda traddelar (allmänt-rikligt förekommande); träd med hackspettsbohål eller andra slags hål och gamla hävdpräglade träd (tämligen allmänt

förekommande). Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. För naturtypen främmande trädarter/arter ska inte finnas i området. Typiska arter av kärlväxter, mossor och lavar ska ha allmän-riklig förekomst och inte minska.

Negativ påverkan

- Igenväxning med träd och buskar och invandring av gran orsakat av utebliven röjning och minskat eller upphört bete leder till utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Naturtypen är känslig för faktorer som påverkar de gamla hagmarksträden negativt. Detta kan vara skador eller slitage på stam och rötter från t.ex. betesdjurens gnag, kraftig beskuggning eller svampangrepp som dödar trädet snabbt.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt.
- Ändrad markanvändning, markexploatering exempelvis dikning och byggnationer.
- Stödutfodring av betesdjuren samt spridning av gödsel. Det ger en gödningsseffekt av marken och växt- och svampfloran påverkas negativt.
- Läckage av bekämpningsmedel och gödning från närliggande åkermarker. Det leder till förändringar i vegetationen.
- Avmaskning av betesdjuren med preparat som innehåller avermectin. Det kan slå ut den dynglevande faunan och bör endast användas vid behov.
- Bristande träd- och buskföryngring hotar på sikt kontinuiteten av dessa strukturer i naturtypen.
- Skogsplantering i hagmarker. Markberedning och plantering.
- Avverkningar annat än i naturvårdssyfte.
- Ökad exponering för luftföroreningar. Framförallt är lavarna och svamparna känsliga för luftföroreningar.

Bevarandeåtgärder

- Fortsatt slyröjning och bete samt där så är möjligt, framgallring samt underhåll av nya jätteträd.
- Återinventering av de trädklädda betesmarkerna, framförallt på den södra och mellersta delen av Torpanäset, för att avgöra bevarandetillståndet.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Bevarandetillstånd

Den trädklädda betesmarken har gynnsamt bevarandetillstånd i de flesta delområdena. Områden i de västra delarna av mellersta Torpanäset hade under basinventeringen icke fullgod Natura 2000-naturtyp. Dessa marker har sedan dess haft skötsel enligt naturreservatets skötselplan samt åtagandeplaner för miljöstöd och det är troligt att bevarandetillstånd nu är mer gynnsamt.

Tillståndet för den trädklädda betesmarken på halvön Dragsund i norr hade icke gynnsamt bevarandetillstånd i basinventeringen, tillståndet här är okänt vid tiden för uppdateringen av bevarandeplanen 2016.

9080 - Lövsumpskog

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 10,8 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Lövsumpskog förekommer på halvön Dragsudd, på Torpanässets norra del på udden som vetter mot söder och väster samt i två långsmala strandområden på näsets västra och östra sidor i den södra delen. Området på Dragsudd består av ett område rikt på jätteträd av lind och ek. Flera av dessa är döda eller döende. Bitvis finns grov hassel. Markfloran är rik med arter som vårärt, trolldruva, ormbär, blåsippa och tandrot. Här finns också fällmossa och lunglav. Skogen på Torpanässets västsida består av rikligt med jätteträd av ek och lind, varav flera är döende - döda. Markfloran är rik med arter som vårärt, desmeknopp, blåsippa och gulsippa. Vissa äldre jätteträd har en mycket rik uppsättning hotade arter knutna till sig. På lind t.ex. växer lindskål och på ekar rutsinn, saffransticka, tungticka, oxtungesvamp, almlav och fynd av gulbent kamklobage har tidigare gjorts.

Generell beskrivning av naturtypen: Naturtypen beskrivs generellt som fuktig till blöt lövskog med en täckningsgrad på 50-100 %, varav lövträd som ask och triviallöv utgör minst 50 % av grundytan. Videarter kan förekomma både i träd- och buskskiktet. Gran är vanligt inslag i naturtypen. Naturtypen förekommer på frisk-fuktig mark påverkad av högt grundvattnen. Översvämningar är vanligt. Sumpskog förekommer både på mineraljord och på torvmarker. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Träden står ofta på socklar. Skogen kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Vanligtvis formas skogen av naturliga störningar, men ibland, i brist på naturliga störningar, krävs aktiva insatser för att upprätthålla naturtypens strukturer och funktioner. Skogen kan under perioder befinna sig i yngre successionsstadier. Typiska växter är bl. a. missne, bäckbräsma, klotstarr, skärmstarr, springkorn, piskbaronmossa, mörk husmossa, dunmossa, stjärntmes, mindre hackspett, entita m.fl.

Uvecklingsmark: Inom Natura 2000-området finns fuktiga skogar som på sikt kan utvecklas till fullgod lövsumpskog (9080). Arealen utvecklingsmark med målnaturtypen 9080 är ca 6 hektar.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Lövsumpskog (9080) ska vara minst 10,8 hektar.

Skogen ska formas av naturliga störningar och intern dynamik. Småskaliga naturliga processer t.ex. åldrande, avdöende och omkullfallna träd och luckbildning liksom periodvisa omvälvande störningar t.ex. översvämningar, insektsangrepp, stormfällning eller brand ska prägla skogen i området. Till följd av naturliga störningar kan eventuellt yngre successionsstadier förekomma under perioder. Näringsstatusen ska vara naturlig och hydrologin ostörd. Skogens hydrologi ska inte påverkas av markavvattning. Varken avvattnande eller tillrinnande diken som har en negativ påverkan på sumpskogen ska finnas. Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av följande trädarter: ek och lind (allmänt-rikligt förekommande); andra naturligt förekommande trädarter ska ha finnas tämligen allmänt. Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. För naturtypen främmande och/eller invasiva trädarter ska inte finnas. Följande strukturer/substrat ska finnas: gamla träd, med grov bark med skador, håligheter och mulm,

träd med hackspettsbohål, levande träd med döda träddelar, liggande död ved och stubbar, stående döda eller döende träd. Typiska arter av kärlväxter och mossor ska förekomma tämligen allmänt. Enstaka typiska fågelarter ska finnas.

Negativ påverkan

- Avverkning, röjning, gallring, städning utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages.
- Störd hydrologi genom t. ex. markskador, dikning är särskilt allvarlig då naturtypen i hög grad får sin karaktär av det mer eller mindre permanent höga vattenståndet.
- Exploatering av området i fråga och fragmentering av skogen.
- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Invasion av gran och främmande trädslag.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Brist på dynamik. Flera av arterna knutna till naturtypen förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen och utbrott av vissa skadeorganismer. Älg och annat vilt kan förhindra föryngring av lövträden.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.

Bevarandeåtgärder

- Successiva framgallringar samt underhåll av jätteträd.
- I övrigt, fri utveckling.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Bevarandetillstånd

Lövsumpskogen har icke gynnsamt bevarandetillstånd.

9190 - Näringsfattig ekskog

Areal: 0 ha. Arealen ej fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,2 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Näringsfattig ekskog finns i ett mindre område i Torpanäsets mitt. Området ligger söder om vägen mellan två större områden med barrskog respektive fuktig/blötskog (icke-naturaskogar).

Generell beskrivning av naturtypen: Ekskog på näringsfattiga sura, sandiga och podsolerade jordar och morän som är torr-frisk, i vissa fall blöt. Trädskiktets krontäckningsgrad är mellan 30 - 100% och domineras av ek. Skogen ska vara eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog. Det ska finnas gamla träd, död ved och skogen ska vara i ett sent eller relativt sent successionsstadium. Ostörd hydrologi och naturlig näringsfattig status är viktigt för naturtypen. Skogen ska i första hand lämnas för fri utveckling men det kan ibland vara nödvändigt att göra kompensering åtgärder som exempelvis friställning av gamla spärrgreniga ekar för att förlänga livslängden samt luckhuggning för att gynna ekföryngring. Typiska arter är bl a murgröna, vildkaprifol, ekorrbar, fällmossa, guldlockmossa, trädporrella, rostfläck, almlav, grynnig filtlav, rutskin, ekskin m fl.

Naturtypen är känslig för faktorer som stör den skogliga kontinuiteten och den naturliga dynamiken. Den är också känslig för förändringar i hydrologin som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Näringsfattig ekskog (9190) ska vara minst 2,2 hektar.

Skogen ska i huvudsak formas av naturliga störningar och intern dynamik. Småskaliga naturliga processer, t. ex. trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning, brand eller bete ska påverka dynamik och struktur. Hydrologin och näringsstatusen ska vara ostörd och naturlig. Ek ska präglade skogen. Det ska finnas gamla ekar och föryngring av ek som efterträdare till de gamla träden. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Följande strukturer/substrat ska finnas: gamla träd med grov bark med skador, håligheter och mulm, träd med hackspettsbohål, levande träd med döda träddeklar, liggande död ved och stubbar, stående döda eller döende träd. Gran ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiskt gamla och värdefulla träden i området. För naturtypen främmande och/eller invasiva trädarter ska inte finnas i området. Det ska finnas typiska arter av kärlväxter, mossor, lavar och svampar. De typiska arterna ska ha allmän-riklig förekomst och inte minska.

Negativ påverkan

- Avverkning, röjning, gallring, städning utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages.
- Produktionshöjande åtgärder, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Invasion av gran, bok eller främmande trädslag.
- Markskador och dikning. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras. Detta gäller större markskador, medan tramp sällan är negativt.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Så har till exempel vissa kväveföreningar den effekten att de är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Brist på dynamik. Arterna förekommer ofta bara i några få stadier i skogens utveckling. Om

de dynamiska krafterna inte får verka kan det i landskapet uppstå brist på något av dessa stadier, med följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen, översvämning och utbrott av vissa skadeorganismer.

- Älg och annat vilt kan förhindra föryngring av lövträden.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.

Bevarandeåtgärder

- Borttagande av gran vid behov.
- I övrigt fri utveckling.
- Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Bevarandetillstånd

Den näringsfattiga ekskogen har icke gynnsamt bevarandetillstånd.

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Läderbagge har hittats på framförallt tre ställen inom Natura 2000-området, nära Flaxet på den mellersta delen av Torpanäset, nära Svängudden på Torpanäsets norra udde samt vid Torpa. Arter återfanns vid inventeringar 2006 och från en plats 2012. Arten förekommer uppskattningsvis på ca 360 lokaler i landet. Utbredningsområdet är fragmenterat och kvaliteten på artens habitat har på många platser försämrats. Under sommaren 2016 planeras en inventering av läderbagge göras dels nordost om Torpa och dels inom ett jordbruksblock på mellersta Torpanäset.

Generellt gäller följande för arten:

Läderbagge är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm. Mulm finns inuti de ihåliga träden och består av sågspånsliknande gnagrester, spillning, rester av fågelbon m.m. I Sverige förekommer läderbaggen främst i ek, men även i ask, lind, bok och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd. Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare döda veden. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska ekskrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larvutvecklingen sträcker sig över två till fyra år. Larverna gnager på den omgivande, fastare döda veden och lämnar efter sig stora volymer av ekskrementer. Förpuppningen sker under sommaren i en ganska fast kokong i stamhåligheterna. Den fullbildade skalbaggen lever upp till en månad och uppträder i juli och augusti inne i hålträden. Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiftet glest och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att föryngra sig. Läderbagge har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Individer som förflyttar sig upp till ca 190 m avstånd mellan träd har iakttagits. Om avstånden är längre mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmönster. I stamhåligheter med läderbagge förekommer ofta en rad andra rödlistade arter.

Bevarandemål

Området ska hysa arten läderbagge. Ädellövskogarna och ekhagsmiljöerna ska vårdas och restaureras så att hotade arter, särskilt läderbaggen, kan överleva i livskraftiga bestånd. Gamla ihåliga ekar, ädellövskog med inslag av gamla, grova träd, torrakor och lågor ska bevaras. Skogen ska skötas så att solbelysta, gamla hålträd med mulm finns i rikligt mängd i vilka läderbaggens reproduktion och olika levnadsstadier kan förekomma. Det ska finnas ihåliga, gamla ekar som står solöppet och varmt. Avstånden mellan jätteträden ska inte överstiga 200 meter för att läderbaggen ska kunna sprida sig. Det ska sörjas för att nya hålträd utvecklas med tiden.

Negativ påverkan

- Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av överväxning och utskuggning. Bristande eller upphörd hävd är ett hot mot arten

- Avverkning och bortstädning av hålträd i parker och alléer (s.k. "farliga träd") är ett starkt hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt p.g.a. ändrad markanvändning.

- Kontinuiteten av jätteträd i landskapet är bruten eller på väg att brytas, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör.

- Fragmentering i kombination med små delpopulationer. På små lokaler löper läderbaggspopulationerna risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant. Då många lokaler numera ligger långt från varandra är sannolikheten för återkolonisation liten eller obefintlig om populationen en gång försvunnit.

Bevarandeåtgärder

- Bibehålla samtliga lämpliga hålträd inom området.
- Frihugga äldre lövträd som skuggas.
- Hugga ut gran i lämpliga bestånd.
- Røjning i områden med omfattande föryngring. Man bör dock spara en del föryngring av ädellövträd.
- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämring för arten sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprovning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Genomförandet av Åtgärdsprogram för läderbagge med följearter.
- Fortsatt inventering av artens förekomst i området, detta bör ske minst vart 6:e år.

Bevarandetillstånd

Läderbaggens bevarandetillstånd i området är något osäkert men förmodas vara gynnsamt då inga försämringar av artens livsmiljö inträffat sedan 2006 då den återfanns på ett flertal ställen.

Nationellt är arten nära hotad (NT) i rödlistan.

Dokumentation

Artportalen. ArtDatabanken SLU. www.artportalen.se. Uttag 2016-05

Hindström, M., Josefsson, J. 1989: Ängar och hagar i Tranemo kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län, rapport 1989:6. Vänersborg. ISSN 0347-8564.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2002: Skötselplan för naturreservatet Torpanäset. Beslut 2002-07-05.

Länstyrelsen i Älvsborgs län. 1985: Lövskogsinventeringen i Tranemo kommun 1984. 1985:2.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1976: Naturinventering av Åsundenområdet.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1989. Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län, 1967, Allmän kungörelse 1967, nr 25, Fridlysning av vissa växtarter inom Länghems kommun.

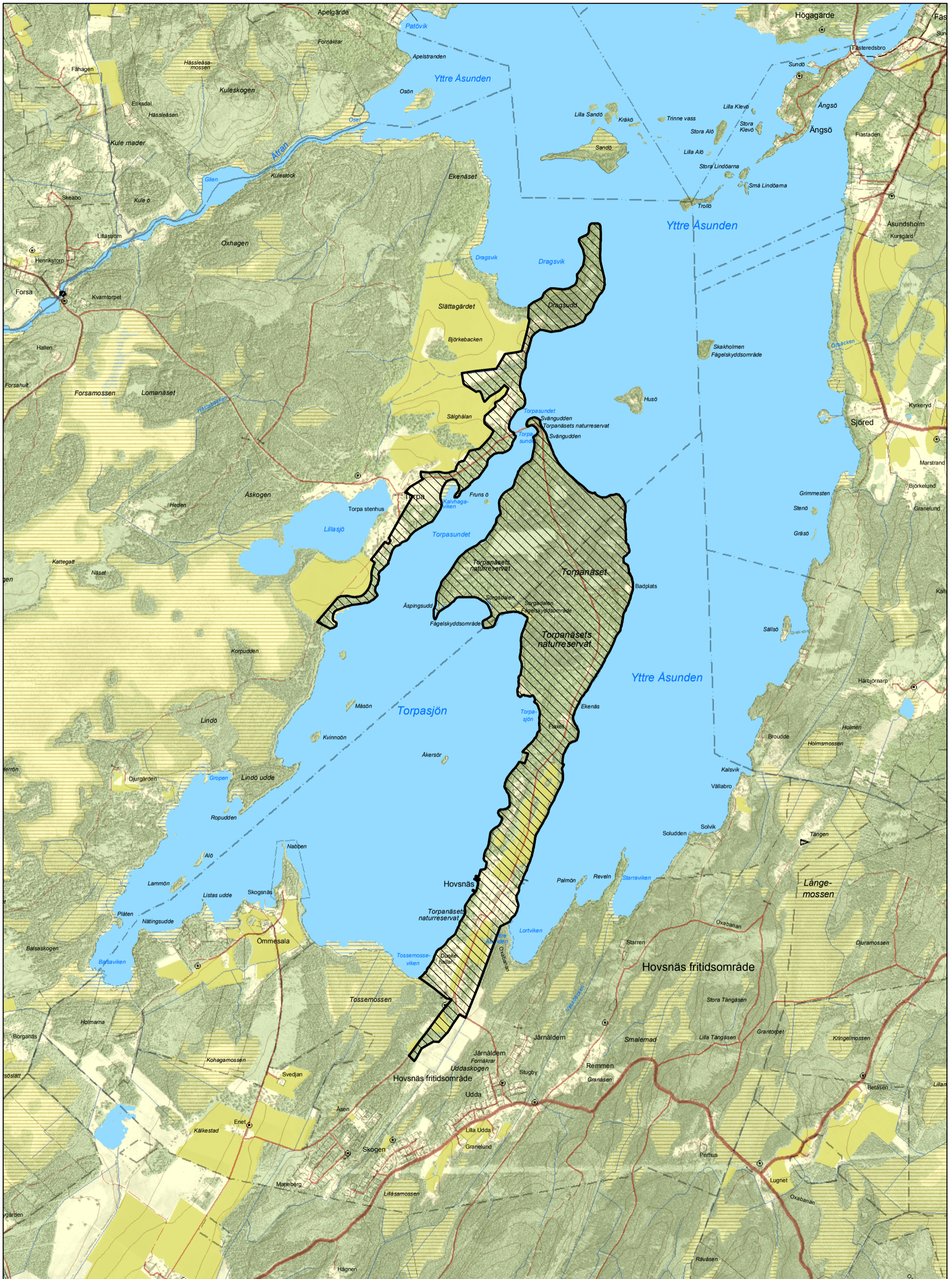
Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1994: Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län, Rapport 1994:5.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledning. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Natura-2000/.

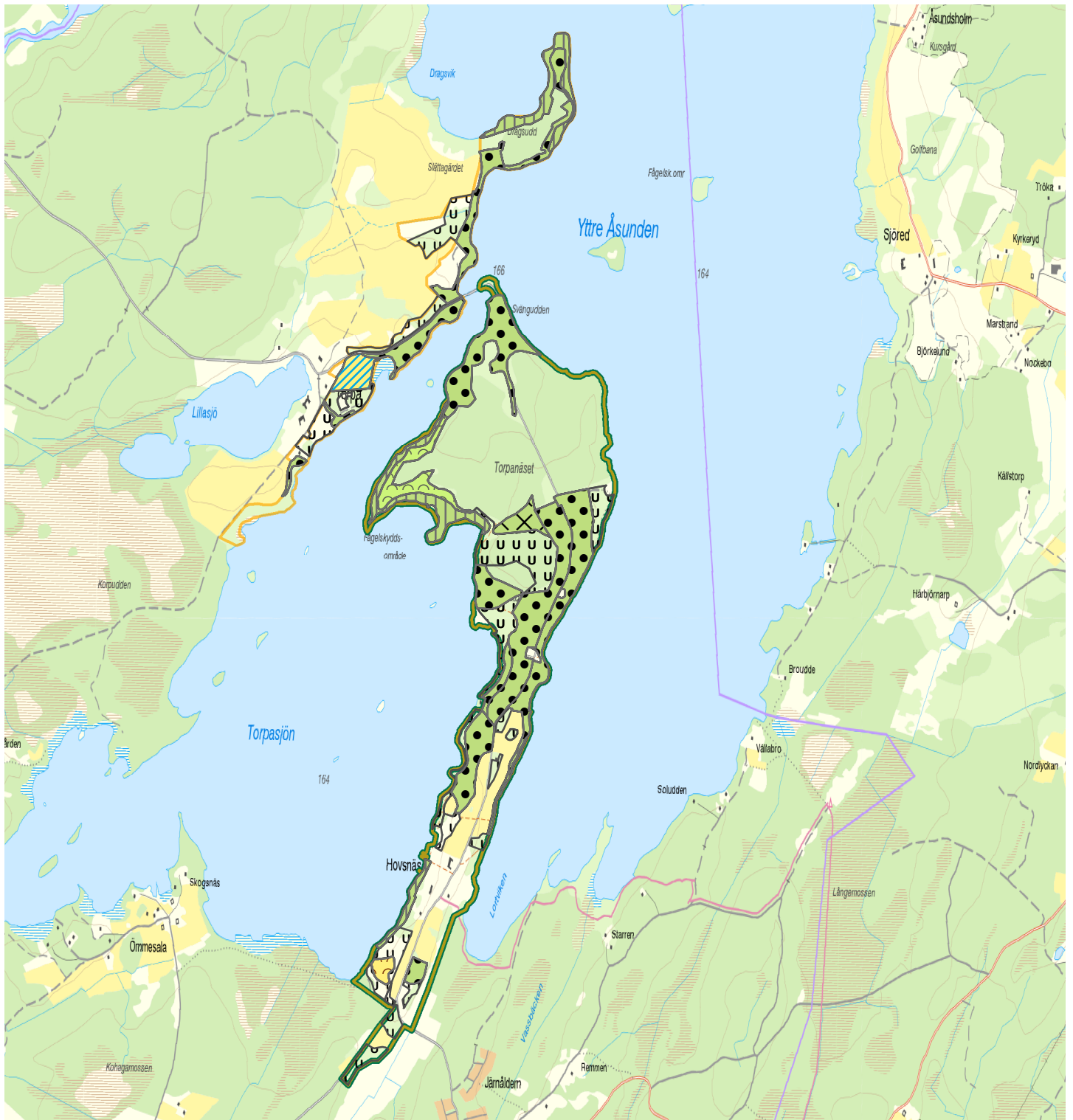
Bilagor

Kartor;

1. Natura 2000-områdets avgränsning, beslutskarta
2. Naturtypskarta

0 125 250 500 Meters

Natura 2000-naturtypskarta, Hofsnäs SE0530072 Tranemo kommun

- Utvecklingsmark, icke Natura-naturtyp
- 4030 - Torra hedar
- 6410 - Fuktängar
- 9020 - Nordlig ädellövskog
- 9070 - Trädklädd betesmark
- 9080 - Lövsumpskog
- 9190 - Näringsfattig ekskog